

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvscvla Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis

Marca, Pierre de

Parisiis, 1681

Capvt IV. De Canonibus Africanis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14704

adnotavit Liberatus in breviario, & nos
uberius diximus libro III. de concordia
sacerdotii & imperii cap. III. §. v.

XIX. In neutra verò collectionum,
Ephesini Concilii fit mentio : quoniam
cum nullos ad disciplinam pertinentes
canones ediderit, sed tantum fidem rec-
tam adstruerit adversus insaniam Nesto-
rii, non erat cur anathemata contra hæ-
resim ejusque fautores corpori canonum
adjicerentur.

CAPVT IV.

De Canonibus Africanis.

I. **I**N canonibus Africanis enumeran-
dis immensum est discrimen. Col-
lectio vetus eos canones exhibet quos Ec-
clesia Romana recepit, eadem serie &
ordine quo sunt in Conciliis Africanis
editi; omissis canonibus ceteris, quibus
edendis defuit auctoritas Ecclesiæ Ro-
manæ.

II. Quod ut liquidius intelligatur,
sciendum est præsentem Faustino Legato
Romanæ sedis habitam fuisse synodum
universalem totius Africæ, quæ sexta di-
citur, sub Aurelio Carthaginis Episcopo :
in qua relecti sunt canones illi omnes qui

diversis in Conciliis editi fuerant tempore Aurelii, & nova definitione, consentiente Faustino, approbati sunt. Horum Conciliorum gesta & canones Faustinus Romanam cum retulisset, apostolicæ sedis consensu adeo probata sunt ut partem deinde fecerint collectionis nostræ veteris, quæ incipit à tertio Carthaginensi Concilio, & cetera ex ordine complectitur quæ habita sunt sub Aurelio usque ad septimum Carthaginense, & præterea Milevitanum sub Aurelio.

III. Primum Carthaginense Concilium sub Grato, & secundum sub Genetlio, licet canones aliquot constituerint, non describuntur in hac collectione: quæ propria Romanæ Ecclesiæ cum esset, nefas erat ut aliis ista legibus uteretur quam iis de quibus ad eam relatio facta fuerat, aut quas præsentia Legatorum suorum probando, suas fecerat. Concilia sub Grato & Genetlio, quemadmodum & Telenense, Septimunicense, & Macrianense, quorum meminit Ferrandus in breviario, Ecclesiæ Africanæ ordinandæ destinata erant, ejusque erant decreta specialia. Sed Concilia habita sub Aurelio, ad Romana scriptoria delata primùm, publicæ legis vim tandem obtinuerunt in occidente universo in consequentiam hujus collectionis.

nis. In ea canones singulorum Concilio-
rum describuntur, & specialiter canones
Concilii Carthaginensis quarti, quibus
forma celebrandarum ordinationum in
singulis gradibus præscribitur. quæ sin-
gulare est antiquitatis sacræ & veteris ec-
clesiasticæ disciplinæ venerandum monu-
mentum; cui auctoritas & robur genera-
lis legis ab hac collectione cùm sit impen-
sum, vel eo nomine nobis cara esse de-
bet. Proferimus sæpe in controversis fi-
dei capitibus, præcipuè cùm de sacra-
mento ordinis agitur, canones ex isto Car-
thaginensi Concilio quarto petitos: quos
sectarii elevare solent eo nomine quòd
rejecti videantur ab Ecclesia Romana,
quoniam absunt à collectione Dionysii.
Imò verò quidam malè sani non solum
dubios canones illos, sed etiam falsos, &
ab otiosis hominibus consarcinatos jac-
tant, ejusdemque esse farinæ cum subdi-
titiis epistolis quibus Isidorus Mercator
collectionem suam infericit. quorum in-
justas querelas hac veteris collectionis ex-
ceptione repellimus.

IV. Dionysius quidem alium ordi-
nem secutus est in describendis canonibus
Africanis ab eo qui jam receptus erat.
Etenim præmissio universali totius Africae
Concilio, quod habitum fuit sub Aure-

lio, & positis xxxiii. canonibus in eo editis, statim subiungit collectionem à se confectam canonum in variis Conciliis Africanis editorum: in qua selectis iis qui ad disciplinam ecclesiasticam pertinebant, ceteros omisit. Præterea cum canones aliqui in superiore Concilio editi poliantur aut explicentur in sequenti, Dionysius, ut compendium laboris legenti faceret, unica editione contentus fuit; & ipse alicubi verba quædam ex prioribus addit aut demit.

V. Dubitandum enim non puto quin collectio illa Africana auctorem habeat Dionysium; quippe quæ ante illius ætatem incognita esset etiam ipsis Africanis, ne dicam Latinis ceteris. Etenim Ferrandus Diaconus, Dionysio vetustior, Carthaginensia sub Grato & sub Genetio, universale primum, secundum, tertium, & quartum laudat, quoniam nondum erat in compendium redacta canonum Africanorum rhapsodia. Sanè post publicatum Dionysii codicem Cresconius Africanus ordinem & seriem canonum, prout exstant apud Dionysium, secutus est. Diffitendum tamen non est quin plurimum Dionysio debeat Ecclesia ob collectionem illam Africanam. Etenim vetus collectio ut plurimum omissis Con-

ciliorum gestis, à canonibus auspicatur. Præterea conventus illos omittit in quibus de variis Africanarum provinciarum negotiis disceptatum est: quorum tamen Dionysius brevem summam, aliquando verba ipsa repræsentat.

VI. Ecclesia Africana canonibus Nicænis, quos solos noverat, suas deinde regulas adjunxit in Conciliis Africanis decretas, quibus negotia ecclesiastica componerentur. Nomina Conciliis indita à civitatibus ubi cogebantur; à Carthagine ut plurimum, quoniam frequentius illò conveniebant Episcopi, tamquam ad caput & metropolim Africanarum provinciarum. quod ceteras civitates, istius dignitati ferè invidas, urebat. Vnde & propter faciliorem causarum communium ordinationem expressus ille canon Hipponensis, quo Concilium universale totius Africæ nunc in hac, postea verò in illa provincia cogendum esse definitur. Quare Concilium Hipponense & Milevitanum inter plenaria recensentur; præter Macrianense, Septimunicense, Tugduranum, Thenitanum, laudata unà cum aliis à Ferrando Diacono; quorum canones in auctoritatem recepti erant pro regimine universæ Ecclesiæ Africanæ.

VII. Sanè plurimos conventus Car-

thagine habitos constat ob negotia emergentia , seu adversus paganos & Donatistas , quorum causa legatio ad comitatum Principis vel etiam ad sedem apostolicam suscipienda erat , seu ob Episcoporum inter se controversias & inferioris gradus clericorum iudicio canonico finiendas. In singulis illis Conciliis non sunt editi canones , sed in quibusdam. Quæ observatio ut certa , ita ad discussionem eorum quæ sequuntur valde conducibilis.

VIII. Quæ disceptatio ut ordine procedat , brevem summam proponemus Conciliorum à catholicis Carthagine habitorum. Donatistarum enim conventicula hac nos in parte non tangunt. Deinde quæ canones Concilia ediderint , à reliquis secernemus. Unde patebit ratio quam vetus collectio secuta est in Conciliis Carthaginensibus ex ordine digerendis.

*Cypr. in
epist. ad Qui-
rimum.
August. lib.
4 de bap-
tis. c. 5.*

Vetustissima synodus Carthagenensis est illa quam habuit Agrippinus ejus urbis Episcopus , de baptismo hæreticorum , anno cccxvii. cujus meminere Cyprianus & Augustinus.

Temporibus Cypriani , in Labesitana colonia , Privatus hæreticus , nonaginta Episcoporum sententia condemnatus , fa-

cit ut Labefitanum Concilium hic ad-
scribamus , ex Cypriano in epistola ad
Cornelium , anno CCLXII.

Sed facultate conveniendi data , fre-
quentes Carthagine & alibi , sed illic præ-
cipuè , habuit fynodos Cyprianus , ut
docet in suis epistolis. quas fynodos hic
tantùm indicamus.

I. De pace lapsis pœnitentibus danda
anno CCLIV. *Cyprianus lib. 4. epist. 21.*

II. Ob quæstionem eandem , in cau-
sa Felicissimi & Novatiani , anno CCLV.
Extat apud Cyprianum epistola synodica
ad Cornelium Papam.

III. De baptizandis infantibus ante
octavum diem anno CCLVII. *Epistola sy-
nodica ad Fidum , apud Cyprianum.*

IV. De admittendis ad pœnitentiam
libellaticis anno CCLVIII. *Cyprianus lib.
1. epist. 4.*

V. VI. VII. De baptismo hæreti-
corum non admittendo , Concilium pri-
mum , & secundum ; dein tertium univer-
sale ex provincia Africa , Numidia , &
Mauritania anno CCLVIII. cujus acta
habentur apud Cyprianum & Augusti-
num.

Post tempora Cypriani , primum quod
deprehenditur Concilium Carthaginense
est illud quod Gratus Episcopus , è Con-

cilio Sardicensi redux, satis frequentem coëgit post legationem Pauli & Macarii missam à Constante Imp. in Africam ad molliendos schismaticorum animos circa annum cccxlix. ubi quatuordecim canones editi sunt.

Sequitur Concilium Carthaginense sub Genetlio ejus urbis Episcopo, Valentiniano Aug. & Neoterio Coss. anno cccxc. ubi XIII. canones constituti sunt.

Quæ verò sequuntur, habita sunt sub Aurelio Carthaginis Episcopo.

Hipponense, Theodosio III. & Abundantio Coss. viii. Idus Octobr. anno cccxciii. in quo canones xli. editi sunt.

Carthaginense, Arcadio III. & Honorio II. Coss. vi. Kalend. Iulias, anno cccxciv.

Carthaginense, Cæsario & Attico Coss. v. Kal. Septembris anno cccxcvii. in quo canones xlix. publicati sunt.

Carthaginense, Cæsario & Attico Coss. vi. Kal. Iulias.

Carthaginense, Honorio Augusto IV. & Eutychiano Coss. vi. Idus Novembris, anno cccxcviii. ubi civ. canones de mystica Ecclesiæ disciplina statuti sunt.

Carthaginense, post consulatum Ho-

norii IV. & Eutychniani, v. Kal. Maias,
anno cccxcix.

Carthaginense, post consulatum Fla-
vii Stiliconis, xvi. Kalend. Iulias, anno
cccci. ubi novem capitula definita sunt.

Carthaginense, Vincentio & Flavito
Coff. Idibus Septembris, anno cccci.
cum viginti capitulis.

Milevitanum I. Arcadio & Honorio V.
Coff. vi. Kal. Septembr. anno ccccii.
cum quinque capitulis.

Carthaginense, Theodosio Augusto &
Rumorido Coff. viii. Kal. Septembris,
anno cccciii. cum octo capitulis.

Carthaginense, Honorio Augusto VI.
Cof. vi. Kalend. Iulias, anno cccciv.

Carthaginense, Stilicone II. & Anthe-
mio Coff. x. Kal. Septembr. anno ccccv.

Carthaginense, Honorio VII. &
Theodosio III. Coff. Idibus Iunii anno
ccccvii. cum sedecim capitulis.

Carthaginense, Basso & Philippo Coff.
xvi. Kalend. Iulias.

Carthaginense, iisdem Consulibus, iiii.
Idus Octobris.

Carthaginense, Honorio VIII. &
Theodosio III. Coff. xvii. Kal. Iulii, anno
ccccix.

Carthaginense, post consulatum Ho-
norii VIII. & Theodosii III. xviii.

Kalendas Iulias anno cccc x.

Carthaginense, Honorio XII. & Theodosio VIII. Coss. Kal. Maii, anno cccc xviii. ubi constituti sunt canones XIX.

Carthaginense, post consulatum Honorii XII. & Theodosii VIII. v. Kal. Iunias, anno cccc xix. quod canones xxxiii. constituit.

Carthaginense, post consulatum Honorii XII. & Theodosii VIII. III. Kal. Iunias; ubi editi sunt sex canones.

Concilia isthæc & canones ab eis promulgati sine dubio nos laterent nisi veterum collectorum diligentia factum esset ut iis Ecclesia non careret. Duo sunt qui olim studiosè in eam curam cogendi hos canones in unum corpus incubuerunt. Alter est antiquus ille collector, qui ex mandato Leonis priori collectioni operam dedit. Alter verò, Dionysius; qui privato labore, amicorum precibus excitatus, suum codicem dedit Africanis canonibus auctum. Vetus ille aliqua in parte est accuratior Dionysio, in aliis verò ab isto superatur. Etenim antiquus exhibet canones Conciliorum sub Grato & sub Genetlio, qui defunt in collectione Dionysii. Habet præterea canones omnium Conciliorum quæ coacta sunt sub Aurelio; etsi in Conciliis illis abinvicem

secernendis non pari industria laboraverit ac fecit Dionysius; quamvis huic quoque suæ non desint hallucinationes. Ex utriusque auctoris collatione plenam & integram veterum Carthaginensium Conciliorum cognitionem adipiscetur lector; quæ sincera ex omnibus partibus à singulis hauriri non potest. quod manifestius patebit ex utriusque discrimine quod statim adnotabimus.

X. Uterque sanè Africanos canones deprompsit ex actis Concilii Carthaginensis habiti sub Aurelio anno ccc cxix. quod vocant sextum, ubi interfuit legatio Ecclesiæ Romanæ, Faustinus quippe Potentinus Episcopus in Italia, missus in Africam à Zosimo Papa unà cum Asello & Philippo Presbyteris Ecclesiæ Romanæ collegis suis, ut componeret controversiam motam de appellationibus Episcoporum ad Romanam sedem admittendis juxta Nicænos canones, quos proferbat, (Africanis Episcopis causantibus canones illos dubios esse, nec haberi in exemplaribus ejus synodi quæ secum Cæcilianus Episcopus Carthaginensis detulerat) occasionem dedit ut in plenaria illa synodo canones Nicæni juxta fidem exemplaris illius recitarentur, & canones omnes postillà in Africanis Conciliis editi.

quæ omnia gestis illius Concilii inserta sunt. Vbi observandum est, non solos canones editos in Conciliis habitis sub Aurelio tunc recitados & relatos in acta, sed præterea illos omnes qui à decessoribus Aurelii promulgati erant. Quod apertissimè ostendunt Aurelii verba in actis illius Concilii: *Nunc patimini exemplaria statutorum Nicæni Concilii, sed & quæ hic salubriter à nostris decessoribus secundum ejusdem Concilii formam, vel quæ nunc à nobis ordinata sunt, recitari & gestis inseri. Omne Concilium dixit. Exemplaria fidei & statuta Nicænae synodi, quæ ad nostrum Concilium per beatæ recordationis olim prædecessorem tuæ sanctitatis, qui interfuit, Cæcilianum Episcopum adlata sunt, sed & quæ patres exemplaria sequentes hic constituerunt, vel nunc communi tractatu statuimus, his gestis ecclesiasticis inserta manebunt.*

XI. Itaque oportuit ex ista definitione ut statuta præcedentium Conciliorum, non solum quæ sub Aurelio, sed etiam quæ sub decessoribus ejus coacta erant, recitata primùm, in hujus acta Concilii deinde referrentur post canones Nicænos. Sanè exemplaria Nicæni Concilii à Cæciliano allata, id est, fidei professio, & viginti canones ex versione Teilonis & Tharisti Constantinopolitani inserta

sunt actis Concilii sexti ; ut patet ex veteri nostra collectione. Dionysius quoque id observavit in suo codice: *Statuta quoque Nicæni Concilii in xx. capitulis similiter recitata sunt, sicut in superioribus inveniuntur adscripta.* Intelligit Dionysius canones Nicænos locatos in capite suæ collectionis : qui tamen aliis verbis sunt concepti, id est, suis à Dionysio novo interprete, non autem Teilonis & Tharisti verbis expressi ; quæ interpretatione careremus nisi conservata fuisset in veteri collectione ; quæ aliam quoque præ se fert in capite collectionis, nempe antiquam quæ in usu erat in Ecclesia Romana.

XII. Post Nicænos canones actis inserta sunt quæ ab Aurelii decessoribus statuta fuerant, id est, à Grato & à Genetio Carthaginensibus Episcopis, deinde quæ Aurelius in variis Conciliis Africanis definierat, & in illo ultimo quod tunc gerebatur.

XIII. Quare Dionysii adnotatio quæ inserta est post xxxiii. canonem Concilii Carthaginensis ante ceteros Africanos, cautè accipienda est. *Recitata sunt, inquit, etiam in ista synodo diversa Concilia universæ provincie Africae transactis temporibus Aurelii Carthaginensis Episcopi celebrata.* Sunt illa quidem recitata ; sed præterea

relecta sunt & gestis inserta quæ celebra-
ta sunt sub decessoribus Aurelii, ut supe-
riùs ostendimus.

XIV. Is autem ordo servatus est ut
statim post recitata capitula synodi Nica-
næ, sextum Concilium Carthaginense suos
canones ediderit, quos Dionysius exhi-
bet numero xxxiiii. quorum primus
quod asserimus ostendit manifestè. *Aure-
lius Episcopus dixit. Hæc ita apud nos ha-
bentur exemplaria statutorum quæ tunc patres
nostri de Concilio Nicæno secum detulerunt; cu-
jus formam servant, hæc quæ sequuntur
constituta, firmata à nobis custodientur.* Ca-
nones isti Concilii sexti Carthaginensis
absunt à veteri collectione; quoniam ex
Conciliis sub Grato, sub Genetio, & ex
Hipponensi, quibusdam aliquando reci-
sis & mutatis, conflati sunt. Eos autem
debemus diligentia Dionysii.

XV. Enimverò cùm Africanorum ca-
nonum corpus gestis Carthaginensis sexti
insertum esset, & gesta illa integra à Le-
gatis Romam delata fuissent ad Bonifa-
cium Papam, ut docet disertè epistola
Concilii ad illum data, hinc factum ut
quo tempore receptæ & publicatæ sunt
auctoritate apostolica synodi diceceson
orientalium, eadem auctoritate adjuncti
illis fuerint canones Conciliorum Afri-

cæ, quæ una erat ex diœcesibus occiden-
tis. Quæ quidem Concilia ad Romanum
Pontificem transmissa, post causæ cog-
nitionem, retenta sedis dignitate, firmari
poterant; omissis & mutatis quibusdam,
quæ collector ex auctoritate sibi delega-
ta Ecclesiæ universæ commoda judica-
vit, ut statim patebit.

XVI. Ceterum cùm sint Concilia
duodecim, in quibus constituta sunt ca-
pitula, sive canones, eorum numerum
ad octo Concilia redegit collector vetus;
cujus instituti ratio reddetur inter recen-
sendum Concilia illa ex quibus canones
suos hausit.

XVII. Aliam rationem secutus est
Dionysius; quippe qui sola sub Aurelio
habita Concilia in collectione sua retinue-
rit, commemoratis illis quoque Conci-
liis ubi canones editi non fuerant; ad-
scriptis canonibus suæ quibusque synodo
ut plurimum. Aliquando enim ab eo pec-
catum hac in parte docebimus, tum etiam
in eo quòd synodi quartæ canones inte-
gros omiserit, quemadmodum etiam Con-
cilia sub Grato & sub Genetlio, eorum-
que canones.

XVIII. Vnde patet graviter falli vi-
rum eruditum Christophorum Iustellum;
qui in præfatione sua ad codicem cano-

num Ecclesiæ Africanæ contendit collectionem illam, prout extat apud Dionysium, in Concilio Carthaginensi probatam & confirmatam, in acta dein relatam fuisse; quam postea Dionysius Exiguus suæ collectioni inseruerit, & primus in occidente evulgaverit. Compendium enim illud Conciliorum Africanorum est à manu Dionysii; cùm Concilia integragestis Carthaginensis Concilii sexti inserta fuerint, ut jam monui.

XIX. Ejus compendii auctorem præsto Dionysium; ut constabit lectori, si expendat quod superius observavi de versione canonum Nicænorum; quæ quidem inserta fuit actis, prout elucubrata fuerat à Teilone & Tharisto Presbyteris, atque Cæciliano tradita; ut docet vetus collectio, cujus antiquitas ex eo nomine commendatur. Dionysius autem versionem illam penitus omisit; suamque, quam novam cudit, in capite collectionis suæ posuit, ad quam referuntur verba illa superius laudata: *Statuta quoque Nicæni Concilii in xx. capitulis similiter recitata sunt, sicut in superioribus inveniuntur adscripta.* Hæc adnotatio tribui non potest Africanis patribus, qui octoginta & amplius annis Dionysii tempora antecedeabant; sed ipsi Dionysio, qui canones Nicænos ex

sua interpretatione significat.

XX. Quò etiam alludit hæc ejusdem collectoris adnotatio, post relatas Cyrilli Alexandrini & Attici Constantinopolitani ad Africanos epistolas, unà cum exemplaribus Concilii Nicæni è Græco versis per Innocentium Presbyterum & ad Bonifacium Papam missis à Carthaginiensi synodo: *Huic symbolo fidei etiam exemplaria statutorum ejusdem Concilii Nicæni à memoratis Pontificibus annexa sunt, sicut superius per omnia continentur; quæ nos hic iterum conscribi necessarium non esse credidimus.* Ex quo etiam patet hunc scriptorem hominem esse privatum, qui gesta à Pontificibus refert. Sanè privatum esse & nulla publica auctoritate fultum qui hoc compendium digessit in ordinem ex eo etiam patet quòd de se veluti studioforum antecessore loquatur in Concilio habito anno ccccv. Stilicone II. & Anthemio Coss. *Hujus concilii gesta ideo non ex integro descripsi quoniam magis ea quæ in tempore necessaria fuerunt quàm aliqua generalia constituta sunt, sed ad instructionem studioforum, ejusdem Concilii brevem digessi.*

XXI. Fulgentius Ferrandus Diaconus Ecclesiæ Carthagenensis, qui vixit Iustino imperante, breviationem canonum instituit ante Dionysium, ubi syno-

dos orientales auctoritate Leonis Papæ jam in occidente receptas, Nicænam, An-
 cyritanam, Novocæsariensem, Gangren-
 fem, Antiochenam, & Laodicenam lau-
 dat, & Sardicensem, dein Carthaginen-
 ses sub Grato & sub Genetlio, ceteras
 quoque suis titulis distinctas; quæ sine
 dubio caractere quodam temporis apud
 eum auctorem abinvicem erant discretæ;
 sed incuria librariorum, Consulorum nota
 perierunt. Attamen expensis cum cura
 quos citat titulis Conciliorum, cognitio-
 nem adepti sumus eorum ad quæ singuli
 pertinent: quamvis in quibusdam nume-
 rorum fides vacillet, ut mox ostendemus.
 Præter eas verò synodos Carthaginenses
 quas exhibent quoque vetus collectio &
 Dionysiana, alias profert quarum aucto-
 ritas recepta erat in Africa, ut Zellensem
 sive Teleptensem, Septimunicensem, Ma-
 crianensem, Mazarensem, Iuncensem, Tus-
 duritanam, Thenitanam, & Hipponen-
 sem secundam, imò verò & Carthaginen-
 sem quandam aliis collectoribus incogni-
 tam. Quòd autem Concilii Carthaginen-
 sis quarti canones nullos producat, non
 debet cuiquam mirum videri: quoniam
 de disciplina tantùm exteriori in suo ca-
 nonum breviario tractat, omissis iis quæ
 fidem & dogmata spectant; ut factum ab
 illo

illo est in capitulis novem quæ de gratia Dei definita sunt in Concilio Carthaginensi anno ccccxviii. quamvis ejusdem Concilii canones de disciplina editos citet. Statuta itaque Concilii quarti, quæ ordinationum mysteria & formulas graduumque atque ordinum varias functiones respiciunt, juxta instituti sui rationem Ferrandus præmittere debuit. Illud unum me habet anxium, cur in sua breviatione de canonibus Chalcedonensis Concilii tacuerit: qui recepti cum fuissent ab Ecclesia Romana, valere quoque debebant in Africa, quæ flagrantibus Concilii Chalcedonensis propugnatoribus abundavit, & inter eos præcipuè Facundo Hermianensi Episcopo, cujus extant libri duodecim de tribus capitulis ejus Concilii in controversiam adductis temporibus Justiniani, quæ tamen auctor ille vehementi oratione tuetur, licet postea in Quinta synodo damnata fuerint.

C A P V T V.

Ordo Conciliorum Africae in veteri collectione.

I. **N** V N C specialiter considerata sunt ea Concilia ex quibus compacta est vetus collectio. Statim occur-

Q